

UNIVERZALNA ODLIČNOST IN MOJSTRSTVO VKLJUČEVANJA SLOVENIJE V PODONAVSKO E-REGIJO

Jože Gričar⁴

Povzetek

Inovativnost nasploh in posebej odprto inoviranje sta pomembni zamisli v globaliziranem gospodarstvu. Odprto inoviranje storitev je najbrž priložnost za Evropo, da poveča svojo konkurenčnost. Čezmejno e-sodelovanje podjetij, vladnih organizacij in posameznikov, ki je podprto z e-storitvami, ki jih omogoča prihodnji internet, je priporočena razvojna usmeritev. Živi laboratoriji, ki delujejo v okviru hitro rastočega Evropskega omrežja živih laboratorijev so izvedljiva metodologija in praksa. Lahko so zelo primerni za razvijanje Podonavske regije, kot to priporoča omrežje univerz ALADIN – ALpe Adria Danube universities Initiative. V razvijanju podonavske e-regije Slovenija lahko igra vidno vlogo.

odprto inoviranje storitev, čezmejna regija, Evropsko omrežje živih laboratorijev, ALpe Adria Danube universities Initiative, Podonavska regija

Abstract

Innovation in general, and Open Innovation in particular are important concepts in the globalized economy. Services Open Innovation seems to be an opportunity for Europe to increase its competitiveness. Cross-

⁴ Fakulteta za organizacijske vede Univerze v Mariboru

Gricar@FOV.Uni-Mb.si

<http://eCenter.FOV.Uni-Mb.si/Gricar> <http://eLivingLab.org>

border eCollaboration of companies, government organizations, and individuals supported by the eServices provided by the Future of Internet is a suggested development direction. Living Labs operating in the fast growing European Network of Living Labs are doable methodology and practice. They may be very much appropriate in the Danube Region development as suggested by ALADIN – ALpe Adria Danube universities Initiative. Slovenia may play a visible role in the Danube eRegion development.

open services innovation, cross-border region, European Network of Living Labs, ALpe Adria Danube universities Initiative, Danube Region

Odprto inoviranje

Odpro inoviranje, ki ga je prvi utemeljil Henry Chesbrough (2003), se razlikuje od inoviranja v okviru organizacije, podjetja za katero običajno mislimo, da je okolje inoviranja. Model odprtega inoviranja sestavlja pet elementov (Chesbrough in drugi 2006):

- Vzpostavitev vezi med organizacijo in posamezniki prek omrežij z namenom, da se izrablja notranje znanje in zunanje ideje ter kanale za komercializacijo in za povračilo ustvarjene vrednosti za podjetje.
- Vzpostavlanje vezi gre formalno stopnjo dlje od običajnega načina prek sodelovanja med partnerji, univerzami, državami, uporabniki in celo konkurenti.
- Poleg mreženja in sodelovanja so za »podjetniško podjetništvo« (corporate entrepreneurship) značilne alternativne metode komercializacije prek podjetniškega tveganja, medpodjetništva in ustvarjanja novih podjetij.

- Proaktivno upravljanje intelektualne lastnine pri izmenjevanju znanja navznoter in navzven prek izrabe tehnologije za potrebe zunanjih partnerjev z licenčnino in s tem ustvarjanje trga tehnologije.
- Tudi v zamisli odprtega inoviranja interno raziskovanje in razvijanje (R&D) obdrži svojo tradicionalno vlogo kot izvor dobre izvedbe na trgu in kot razvijalec zmogljivosti organizacije za sprejemanje novih idej.

Od podjetij se pričakuje, da bodo znala v celoti izrabiti socialni kapital prek omrežij in sodelovanja vseh, ki so vključeni v proces inoviranja in pri tem ustvarjala enoten bazen znanja in izkušenj – splošno ustvarjalnost (creative commons). Po tej zamisli je »uporabnik« so-ustvarjalec v središču inovacijskega cikla. So-ustvarjanje je najbrž glavni rezultat odprtega inoviranja. Von Hippel (2006) govori o demokratizaciji inoviranja.

Opazen je prehod iz industrije v storitve, saj se ocenjuje, da sektor storitev predstavlja že 70% dodane vrednosti v Evropski uniji. Rast trgovine in storitev sta tako intenzivni zaradi naraščajoče potrebe so specializiranim znanju, storitvah, ki so zasnovane na znanju, digitalizacije storitev, in odpiranja trga storitev v EU. To spodbujajo tudi pobude Evropske komisije za povečevanje vloge sodelovanja državljanov na področjih kot so e-uprava, e-zdravje, e-sodelovanje, in z ustvarjanjem okolja varnega podjetniškega sodelovanja.

Vključevanje uporabnikov v inoviranje je bilo omogočeno s socialnim računalništvom (social computing) in razvojem novega interneta ((Web 2.0), ki sta prinesla nove, na spletnih straneh zasnovane storitve, ki omogočajo publiciranje, izmenjavanje in interaktivno sodelovanje. Ta inovativnost na internetu je neposreden rezultat pripravljenosti uporabnikov, da preizkusijo nove stvari in prispevajo k njihovi izdelavi.

Primeri takih rešitev so Facebook, MySpace, Twitter, LinkedIn, Wikipedia. Facebook je postal največje socialno omrežje, ki je na voljo v 64 jezikih, registriranih je prek 350 milijonov uporabnikov, od tega se jih 70% vključuje v so-razvijanje rešitev. To so primeri ustvarjanja socialnega kapitala, ki je rezultat dela mnogih in na voljo vsem. Del koristi, ki jih ta kapital prinaša, je razviden v bilancah podjetij, del pa vrednostno ni razviden nikjer, ker je javno na voljo ljudem, prebivalstvu, državam in regijam. Znanje se razširja iz podjetij v javnost, nato pa se oplemenitenjeno z dodatnimi idejami vrača v podjetja na dopolnitev, dodatno inoviranje. Da se to lahko dogaja, je potrebna uporaba dodatne tehnologije, kar pa je dodatna spodbuda njenim proizvajalcem, da je ponudijo še več in še bolj prilagojeno uporabnikom. V takem okolju ni več povsem jasno, ali so te storitve rezultat odprtega inoviranja, ali pa so sredstvo zanj.

Odprtost omrežij je sredstvo za ustvarjanje vrednosti. Tovrstnemu razvoju Evropska komisija prek raziskovalnih projektov namenja veliko pozornost (Tselentis 2010; Vision 2010). V naklonjenosti odpiranju nekateri vidijo možen odziv na vprašanja gospodarske krize. Pri tem bo pomembna modra kombinacija malih in velikih podjetij. Najbolj inovativni so ljudje v novo nastalih in manjših podjetjih. Ta podjetja pa imajo težave, ko je treba proizvode ali storitve spraviti na trg, do kupcev. Zlasti pri storitvah je pomembno, da razširitev trga ne ogrozi potencialnega prihodka s kopiranjem. Velika podjetja pa imajo, nasprotno, težave s spodbujanjem inovacij, imajo pa dobro uvedene tržne kanale. Zato velika podjetja lahko predstavljajo platformo za mala. Sodelovanje je za ene in druge lahko koristno.

Poučen primer možnega tovrstnega povezovanja malih in velikih podjetij so storitve, ki so zasnovane na odprto kodnih programih, na primer Linux. Na tej osnovi se veliki ponudniki tehnologije povezujejo z

malimi. Na primer IBM, Nokia. Podjetja, ki so sprejela strategijo odprtega inoviranja, zmanjšajo stroške inoviranja in tveganje delanja tržnih napak, hkrati pa pospešijo razvijanje novih vrst storitev.

V okolju odprtega inoviranja se pojavljajo nova vprašanja (Service Innovation Yearbook 2009-2010):

- o Kako ustvarjati in vzdrževati zaupanje vseh sodelujočih?
- o Kako je zavarovana identiteta posameznika?
- o Kako je zavarovana zasebnost?
- o Kakšne so možne nove vrste zlorabe podatkov?
- o Kakšna so načela in kaj so pogoji sodelovanja v združbi odprtega inoviranja?
- o Kako socialno omrežje lahko zagotavlja prihodek sodelujočemu?
- o Kako socialno omrežje lahko vpliva na sodelovanje pri oblikovanju političnih odločitev in odločanju?
- o Kako socialna omrežja lahko vplivajo na bolj učinkovito in bolj uspešno delo javnih organov?
- o Kako odprte platforme spodbujajo inoviranje in povečujejo vpliv posameznikov - inovatorjev?
- o Kako odprto inoviranje lahko vpliva na povečanje konkurenčnosti malih in srednje velikih podjetij (SMEs)?
- o Kako naj se v inoviranje proizvodov usmerjeni podjetniški grozdi usmerijo tudi v inoviranje storitev, ki so s proizvodi povezane?

Odprto inoviranje storitev

V globaliziranem trgu postaja vse pomembnejše zagotavljanje individualiziranih, uporabniku prilagojenih proizvodov in storitev. Za vse razvite države postaja ta usmeritev aktualna razvojna strategija. Ali se EU zadosti hitro odziva na te izzive? (Williams 2010).

Odprto inoviranje storitev je zamisel, da vsi, ki ustvarjajo in uporabljajo storitve, odprto sodelujejo. To so ponudniki tehnoloških podlag (service platform providers) univerze in raziskovalne ustanove, javne organizacije, uporabniki in njihove združbe. Pri tem ustvarjajo koristi za sebe in za celotno družbo, s dodatnimi učinki pa prispevajo k splošnemu inoviranju in novemu podjetništvu za trajnostni socialni in ekonomski razvoj. V pospešenem odpiranju spodbujajo odprti dostop do podatkov, odprto kodne rešitve, odprte standarde, ki začenjajo prevladovati v poslovnem svetu. Gre za »poservisiranje« proizvodov (products servitization), ki se vidi v tem, da je v posameznem proizvodu vgrajenih vse več storitev. Na primer: letalo se smatra za leteči računalnik, v katerem je velik delež programov – storitev; avtomobil je v vse večji meri računalnik na kolesih; proizvajalci avtomobilov sodijo, da predstavlja proizvodnja samo še 20% vrednosti avtomobila, vse ostalo so storitve; tekaški copati niso več samo obutev, ampak so tudi sredstvo za zajemanje podatkov za spremljanje teka in pomoč pri izboljševanju rezultatov. Premik je opazen tudi pri ponudbi opreme, ki omogoča uporabo storitev: mobilni telefon je lahko na voljo brezplačno, samo da se pridobi stranko za kasnejšo uporabo plačljivih storitev.

Značilnosti odprtega inoviranja storitev so intenzivno mreženje (networking), usmeritev k uporabniku (user-centricity) in zagotavljanje odprtih storitvenih platform (Nedimovic 2009). Za uporabnike – inovatorje postaja zelo pomembna dostopnost do odprtih platform, da na njih postopno oblikujejo rešitev problema, ki ga imajo – od zamisli do delujoče rešitve. Spodbujanje spoznavanja potreb nezadovoljnih uporabnikov je temeljna gonilna sila odprtega inoviranja, kar je koristno upoštevati glede na to, da je dejansko uspešnih samo okoli 25% inovacij.

Inovacije uporabnikov so tiste, ki jih ustvarjajo osebe, ki bodo najbolj verjetno imele koristi od inoviranja. V tej vlogi pa je lahko tudi podjetje

kot celota. Posamezniki v podjetju in podjetje na ta način ustvarjajo interni trg inovacij (Iyer & Davenport 2008). Za pospešitev odprtega inoviranja pa bo pomembno ustvarjanje zaupanja med vsemi sodelujočimi posamezniki in njihovimi skupnostmi.

Prehod od linearnega modela raziskovanja in razvoja v sistemski model inoviranja, v katerem osrednjo vlogo igrajo interakcije med sodelujočimi posamezniki, zahteva nov premislek o upravičenosti dosedanjih povezav razvoja z raziskovanjem. Raziskovanje ne more več biti dejavnost za zaprtimi vrati, ampak dejavnost v odprem okolju, v katerem se povezujejo vsi sodelujoči za pridobivanje idej iz vseh možnih virov.

Najbrž je primerno opredeliti storitveno dejavnost kot hitro rastočo gospodarsko dejavnost. Spoznanja o povečanem pomenu storitev pa odpirajo nove poglede tudi na razvojne usmeritve univerz in odpirajo potrebe po opredelitvi storitvene znanosti (service science) kot nove znanstvene discipline.

Odprto inoviranje storitev in živi laboratoriji

Zamisel živih laboratorijev izvira iz univerze MIT v ZDA, od koder so jo pred dobrimi desetimi leti sprejeli na Finskem in jo vzeli zelo resno. Razvoj živih laboratorijev je bil v Evropi formalno spodbujen s Helsinškim manifestom v času predsedovanja Finske Evropskemu svetu v drugi polovici leta 2006 (The Helsinki Manifesto 2006). Tedaj je bilo vzpostavljeno Evropsko omrežje živih laboratorijev (European Network of Living Labs), v katerega je bilo imenovanih 19 živih laboratorijev, od tega eden v Sloveniji. Nato je sledilo razširjanje omrežja v času nemškega in portugalskega predsedovanja v letu 2007 (drugi val), slovenskega in francoskega predsedovanja v letu 2008 (tretji val) in švedskega in španskega predsedovanja v drugi polovici leta 2009 in prvi

polovici leta 2010 (četrty val). Sedaj je v omrežju več kot 200 živih laboratorijev, od tega okoli dvajset izven Evrope (Brazilija, Južna Afrika, Kitajska, Koreja, Tajvan, ZDA). V Sloveniji so sedaj štirje živi laboratoriji. Najavljen je peti val razširitve v času belgijskega in madžarskega predsedovanja v drugi polovici leta 2010 in v prvi polovici 2011.

V živem laboratoriju sodelujejo podjetja, vladne organizacije, univerze in prebivalstvo, ki so-ustvarjajo nove proizvode ali storitve v živem okolju in virtualnih omrežjih. Zamisel je v prenosu raziskovanja iz zaprtih laboratorijev v konkretno okolje živih ljudi, ki sodelujejo kot enakopravni partnerji. S tem so morebitne napake lahko manj usodne, preje se jih odkrije in odpravi (Schaffers in drugi 2010). Cilj živega laboratorija je v čim krajšem času razviti proizvod / rešitev / storitev skladno s potrebami uporabnikov. Sodelavci živega laboratorija si zastavljajo dvoje vprašanj: Kaj uporabnik zares rabi? Kako to čim hitreje narediti?

Žive laboratorije je smiselno vzpostavljati iz naslednjih razlogov:

- o Čas od ideje do tržnega izdelka/storitve/rešitve je predlog.
- o Slabo sodelovanje raziskovalcev, razvijalcev in uporabnikov.
- o Slabo sodelovanje organizacij.
- o Neizrabljene priložnosti uporabe e-tehnologij.
- o Zmanjšanje konkurenčnosti.

V živih laboratorij pa še ni v celoti prišla do izraza problematika pravnega okolja intelektualne lastnine. Bolj ko se bodo živi laboratoriji odprli in medsebojno tematsko povezovali, bolj bodo predstavljali okolje odprtega inoviranja.

Ta prizadevanja spodbuja Evropska komisija prek programa konkurenčnosti in inovativnosti (CIP – Competitiveness and Innovation Program). Na primer, projekt APOLLON (<http://www.Apollon-pilot.eu>),

ki pomeni naslednjo stopnjo v mreženju in usklajevanju pristopov živih laboratorijev po Evropi. Ocenil bo pozitiven vpliv tematskih omrežij živih laboratorijev. Ta pristop omogoča malim podjetjem, da testirajo in preizkušajo svoje izdelke in storitve izven svojega domačega tržišča in pridobijo pristop do pravega evropskega tržišča, pri tem pa jim pomagajo velika industrijska podjetja, akademski centri in drugi zainteresirani za žive laboratorije. APOLLON je opredelil štiri tematska področja, v katerih lahko inovacije proizvodov in storitev IKT največ pridobijo od čezmejnega sodelovanja živih laboratorijev: oskrba na domu, učinkovitost energije, e-proizvodnja in e-sodelovanje prek socialnih medijev. Glavni cilji projekta APOLLON so: 1. Izvedba čezmejnih pilotov živih laboratorijev s posebnim ozirom na mala in srednje velika podjetja; 2. Uskladitev metodologij in orodij za čezmejne projekte živih laboratorijev; 3. Ustvarjanje trajnostnih tematskih čezmejnih omrežij živih laboratorijev.

Podonavska regija in Slovenija

Regija je lahko opredeljena z več vidikov (geografski, gospodarski, logistični, politični, tehnološki). To je področje pretoka blaga, storitev in ljudi, v katerem medsebojno povezana podjetja, vladne in nevladne organizacije ter posamezniki v poslovnih procesih intenzivno uporabljajo e-tehnologije. Z logističnega vidika je e-regija določeno področje okoli opazovanega mesta: do 100 km za manjša, 200 – 500 km za večja podjetja.

V dokumentih in programih Evropske komisije se vse pogosteje pojavljajo pojmi čezmejno povezovanje, razvijanje čezmejnih regij, enotno elektronsko tržišče (Single European Electronic Market), enotni plačilni prostor (Single Euro Payments Area – SEPA). To ustvarja pogoje

za pospešeno razvijanje in uvajanje čezmejnih storitev skladno s smernicami storitev. (SEPA 2007).

Po zgledu nastanka Baltske regije, ki povezuje 9 držav, sedaj Evropska komisija, Generalni direktorat za regijsko politiko pripravlja strategijo Evropske unije za Podonavsko regijo, ki vključuje 14 držav, od tega 6 nečlanic EU (EU Strategy on Danube Region).

Vlada Republike Slovenije je 18. februarja 2010 sprejela stališče glede sodelovanja Slovenije pri Strategiji EU za Podonavsko regijo (Stališča vlade 2010). Ministrstvom in vladnim službam je naložila, da pripravijo predloge prioriternih projektov, za katere si bo Slovenija v okviru te strategije še posebej prizadevala.

Evropski svet je junija 2009 Evropsko komisijo pozval, naj do konca 2010 pripravi Strategijo EU za Podonavsko regijo (t.i. Podonavska strategija). Gre za makroregionalno strategijo Evropske unije, ki obsega države Podonavskega bazena (Nemčija, Avstrija, Češka, Slovaška, Madžarska, Slovenija, Romunija, Bolgarija, Hrvaška, Srbija, BiH, Črna gora, Moldavija in Ukrajina) in njihove subnacionalne enote.

Priprava Podonavske strategije sledi načelom finančne, institucionalne in zakonodajne nevtralnosti, torej sodelovanje brez novih institucij, brez novih zakonodajnih aktov in brez dodatnih sredstev iz proračuna EU. Bistvo makroregionalnega povezovanja je v tesnejšem in bolj usklajenem sodelovanju obstoječih institucij in učinkovitejšem koriščenju obstoječih sredstev, tako evropskih, nacionalnih kot ostalih, z namenom zagotavljanja pospešenega, trajnostno naravnane razvoja v regiji. Vsebinsko bo Podonavska strategija predvidoma temeljila na treh osnovnih stebrih, v okviru katerih bo nanizanih več prioriternih področij sodelovanja. To so: povezljivost in komunikacije, okolje, vode in

preprečevanje tveganj ter socialno-ekonomski, človekov in institucionalni razvoj. Poleg same strategije je predvidena tudi priprava akcijskega načrta, namenjenega učinkovitemu izvajanju strategije. Gre za zbir prioritetenih področij in konkretnih projektov sodelovanja. Akcijski načrt bo odprte narave, kar pomeni, da se bo sčasoma ustrezno dopolnjeval.

Gre za prvo konkretnije stališče Slovenije v okviru priprav Podonavske strategije, kjer poleg osnovnih stališč Slovenija predlaga tudi konkretna prednostna področja sodelovanja v regiji. Spomladi bo vlada predvidoma pripravila tudi pregled konkretnih projektov, za katere si bo Slovenija v okviru strategije še posebej prizadevala. Slovenija kot del Podonavskega bazena podpira pripravo Strategije EU za Podonavsko regijo. Meni, da lahko tesnejše in bolj usklajeno sodelovanje med državami in drugimi akterji v tem delu Evrope na podlagi konkretnih projektov širšega pomena pripomore k uspešnejšemu trajnostnemu razvoju regije in njeni večji konkurenčnosti.

Podonavska strategija je prva makroregionalna strategija EU, ki znatno presega ozemlje Unije. Ne glede na dejstvo, da je strategija razvojni dokument EU, njeno izvajanje po mnenju Slovenije ne more biti uspešno brez tesnega sodelovanja s tistimi državami Podonavskega bazena, ki (še) niso članice Unije. Slovenija je še posebej zainteresirana za tesnejše sodelovanje s sosedami in državami Zahodnega Balkana, s katerimi že ima vzpostavljene različne oblike sodelovanja. Med prednostnimi področji sodelovanja v okviru Podonavske strategije Slovenija vidi predvsem izboljšanje prometne povezanosti in energetske oskrbe v regiji, varovanje okolja, zlasti na področju voda, tesnejše sodelovanje na področju mobilnosti v visokem šolstvu in znanosti, spodbujanje znanstveno-tehnološkega sodelovanja ter krepitev medkulturnega dialoga v regiji.

Priprava strategije bo na podlagi javne razprave pod taktirko Evropske komisije potekala do junija 2010. Druga polovica 2010 bo namenjena usklajevanju konkretnega besedila strategije in njenega akcijskega načrta. Po objavi strategije v decembru 2010 bo sledila še obravnava v Svetu, dokončno pa naj bi bila sprejeta na zasedanju Evropskega sveta spomladi 2011.

Skupina univerz ALpe Adria Danube universities Initiative - ALADIN je predložila stališča Evropski komisiji (ALADIN Position Paper). V skupini so naslednje univerze: Corvinus Budapest, Hungary; Dubrovnik, Croatia; Karl-Franzens Graz, Austria; Medical University of Graz, Austria; Technical University Košice, Slovakia; Maribor, Slovenia; Mostar, Bosnia & Herzegovina; BW München, Germany; Novi Sad, Serbia; Prague University of Economics, Czech Republic; Primorska, Slovenia; Rijeka, Croatia; Ruse, Bulgaria; Trento, Italy; Trieste, Italy; University of Library Studies and IT, Bulgaria; University Politechnica of Bucharest, Romania) V gradivu se predstavniki navedenih univerz zavzemajo za vključitev priložnosti, ki jih prinašajo sodobne informacijske tehnologije, zlasti prihodnji internet, in spodbujanje vzpostavljanja živih laboratorijev v Podonavski regiji. Konkretno predlagajo razvijanje inovativnih rešitev za olajšanje čezmejnega poslovanja malih podjetij. Kot podlago za utemeljitev svojega predloga upoštevajo tudi priporočila evropske IKT industrije (Industry Declaration 2010) za pospešitev dejavnosti, ki z dinamiko, ki jo ustvarja uporaba IKT, prispeva okoli 40% gospodarskega razvoja EU.

Ta prizadevanja so povezana z vključevanjem univerz v regiji v skupna prizadevanja, ki so bila izražena v deklaraciji Podonavske rektorske konference (Novi Sad Declaration 2010).

Na konferenci EU o Podonavski regiji, ki je od 21. do 23. aprila potekala na Dunaju in v Bratislavi, je predstavnik skupine ALADIN omenjeno stališče skupine posredoval javnosti. Predlagal je, da se regijo opredeli kot živi laboratorij za ekonomsko in socialno inoviranje (Danube Region as a Living Lab for Economic and Social Innovation). Pobuda predstavlja smiselno razširitev pobude Slovenije *Inovativnost za kakovost življenja, Slovenija - živi laboratorij*, <http://SloveniaLivingLab.si> iz julija 2007.

V podobni smeri je izzvenel sestanek s veleposlanikom Madžarske na Fakulteti za organizacijske vede Univerze v Mariboru 21. aprila 2010 (Danube Region Development). Na sestanku so predstavniki podjetij Luka Koper, Slovenske železnice, Intereuropa Koper, Slovenska policija, Združenje za informatiko in telekomunikacije pri Gospodarski zbornici Slovenije predstavili zamisli o priložnostih izboljšanja obstoječih e-povezav v čezmejnem poslovanju organizacij. Dodiplomski in podiplomski študenti pa so predstavili rezultate začasnih živih laboratorijev, ki so jih vzpostavili za izdelavo seminarske naloge, v kateri so proučevali problematiko podatkovnega povezovanja organizacije s partnerjem.

Odličnost in mojstrstvo pri razvijanju Podonavske e-regije

V razvijanju Podonavske regije je mogoče videti velike priložnosti. Slovenija je na velikem številu primerov pokazala odličnost in mojstrstvo. Kako bi lahko bili odlični in mojstri tudi pri razvijanju podonavske e-regije?

Lahko si zastavimo naslednja vprašanja:

- o Katere koristi si lahko obetamo od čezmejne e-regije?
- o Kako se v Sloveniji organizirati za razvoj e-regije?

- o Kako bo Podonavska e-regija vplivala na konkurenčnost Slovenije?
- o Kaj je lahko skupno vsem e-regijam držav Evropske unije?
- o Kakšna je lahko vloga Slovenije pri povezovanju v e-regijo?
- o Kako pobuda "Slovenija živi laboratorij" lahko prispeva k nastajanju čezmejne e-regije?
- o katerim e-rešitvam / e-storitvam dati prednost v e-regiji?
- o Kaj lahko vsakdo izmed nas naredi za nastanek e-regije?
- o Kaj boste naredili Vi?

Literatura:

Chesbrough, Henry (2003) Open Innovation: The New Imperative for creating and Profiting from Technology. Harvard Business School Press.

Chesbrough, Henry; Vanhaverbeke, Wim; West, Joel, editors (2006) Open Innovation: Researching a New Paradigm. Oxford University Press.

Danube Region Development: Meeting with the Ambassador of the Republic of Hungary, April 21, 2010, <http://eLivingLab.org/CrossBorderRegion/HungarySlovenia> .

European Network of Living Labs – ENoLL, <http://www.OpenLivingLabs.eu>

EU Strategy for the Danube Region: Position Paper of the Alpe Adria Danube universities INitiative – ALADIN. April 2010, <http://eLivingLab.org/CrossBordereRegion/EUDanubeRegionStrategy/ALADINPositionPaper>.

Industry Declaration on Europe's Future Digital Agenda. Recommendations of the European Information and Communication Technology (ICT) Industry. Report. Industry Partnership Contribution to the Spanish Presidency Digital Europe Strategy. January 2010, <http://www.mityc.es/telecomunicaciones/Presidencia/actos/18enero/Documentos/Final%20Report.pdf>

Iyer, Bala; Davenport, H. Thomas (2008). Reverse Engineering Google's Innovation Machine. Harvard Business Review, April, 59-68.

Nedimovic, Vanja (2009) The Trends of Open Innovation in Services. European Commission, Information Society and Media, Directorate H – ICT addressing societal challenges (pp 40).

Novi Sad Declaration on the Role of Universities in Creating the EU Strategy for the Danube Region. 6th February 2010, Novi Sad, General Assembly of the Danube Rectors' Conference, http://www.DRC.uns.ac.rs/docs/NS_Declaration.pdf

Schaffers, Hans; Guzmán, Javier García; Navarro, Mariano; Merz, Christian (editors) 2010 Living Labs for Rural Development. Results from the C@R Project. Madrid, TRAGSA (pp 249).

SEPA: potential benefits at stake (2007) Researching the impact of SEPA on the payments market and its stakeholders. Capgemini Nederland B.V. (pp 33) http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/sepa/sepa-capgemini_study-final_report_en.pdf

Service Innovation Yearbook 2009-2010. Open Innovation Strategy and Policy Group – OISPG (pp 82), http://elivinglab.org/ServiceInnovationYearbook_2009-2010.pdf.

Stališče Vlade Republike Slovenije glede sodelovanja Slovenije pri Strategiji EU za Podonavsko regijo, 18.02.2010, <http://www.svrez.gov.si/si/splosno/cns/novica/browse/1/article/1617/2384/12429a7cbf/>.

The Helsinki Manifesto 20. 11. 2006: We have to move fast, before it is too late, http://eLivingLab.org/files/Helsinki_Manifesto_201106.pdf

Tselentis, Georgios and others (editors) 1010 Towards the Future Internet. Emerging Trends from European Research. IOS Press Amsterdam, pp 270.

Vision and Challenges for Realizing the Internet of Things. CERP-IoT – Cluster of European Research Projects on the Internet of Things. Editors: Sundmaeker, Harald; Guillemin, Patrick; Friess, Peter; Woelfflé Sylvie. European Commission, Information Society and Media, March 2010, pp 229.

Von Hippel, Eric (2006) Democratizing Innovation. The MIT Press.

Williams, Anthony D. (2010) Wikinomics and the Era of Openness. Lisbon Council e-brief: European Innovation at a Crossroads, issue 5/2010, <http://lisboncouncil.net/publication/publication/56-wikinomicsineurope.html>.